

### Unkarilainen kielikartasto

JÓZSEF VÉGH *Őrségi és hetési nyelvatlasz*. Budapest 1959. 189 s. + 217 liitekarttaa (11,5 × 16,5 cm). Akadémiai Kiadó.

Jo kymmenisen vuotta tekeillä oleen, koko unkarin kielen alueen käsittävän ja monilukuisen toimituskunnan voimalla tehtävän kielikartaston valmistelun vielä jatkuessa on ilmestynyt yllä mainittu, suppeahkon länsiunkarilaisen murrealueen (Vas'in komitaatin lounais- ja Zalan komitaatin länsiosan) kartasto yhden miehen noin 7-vuotisen työn tuloksena. Julkaisun alussa on erittäin perusteellinen tekstiosa, jossa tekijä selvittelee noudattamaansa keruumenetelmää, antaa lisävalaistusta aineiston yksityiskohtiin (mm. kansatieteellisiä kuvia ja esineiden rakenteen selityksiä)

sekä pohtii murteiden kartoituksen periaate- ja metodioppia yleiseltä kannalta. Lukija saa sen vaikutelman, että Végh on laajalti perehtynyt asianomaiseen tieteelliseen kirjallisuuteen ja että hän on huolellisesti harkiten ja erittäin kriittisesti suorittanut aineistonsa keruun. Tekijä on omaksunut sen periaatteen, että kartastomateriaalin tallentaja ei saa tyytyä sellaista, mikä hänestä näyttää murteen »vanhan» kannan mukaiselta — kuten hänen mukaansa esim. prof. Andrus Saareste on menetellyt Viron kielikartastossaan —, vaan että hänen

on koetettava antaa mahdollisimman objektiivinen kuva todellisesta, keruujankokohtana vallitsevasta kielenkäytöstä uutuuksineen, sekoittumineen ja häilyvyyksineen päivineen. Sen vuoksi Végh onkin karttoihinsa kaveriantanut kaksi tai useampiakin samaan kysymykseensä saamiaan vastauksia, osoittaen vain erilaisin typografisin keinoin, onko kysymyksessä hänen käsityksensä mukaan vanha ilmaus vai leviämässä oleva uusi jne. Kukin esitettävä äänne- tai muotoopin seikka on osoitettu painattamalla asianomainen ilmaus foneettisella kirjoitustavalla kyselypaikkakunnan sijaintikohtaan (näitä on yhteensä 47), mutta enimmäkseen on sen lisäksi — yleiskatsauksen helpottamiseksi — samat seikat merkitty myös sovinnaisin graafisin kuvioin. Sellaista karttapinnan läpikotaisen kattavaa viivausmenetelmää, jota Lauri Kettunen on enimmäkseen käyttänyt Suomen murrekartastossaan, Végh ei ensinkään hyväksy. Hänen karttojensa typografinen asu on selkeä — osassa niitä on turvauttu kaksiväripainatukseenkin —,

mutta teoksen sidonta ahtaine irtolehtisalkkuineen ei tunnu tarkoituksemukaiselta: jo vähäisessäkin käytössä ohuet lehdet helposti repeilevät.

Teoksen tekstiosaan kirjoittamassaan esipuheessa Unkarin suuren kielikartastotyön johtaja professori G. Bárczi esittelee tekijän, joka kuuluu tuon karttainstituutin jäseniin, sekä arvioi hänen saavutustaan antaen sille erittäin hyvän mainesanan. Lisäksi hän vakuuttavasti perustelee, miksi laaja-alaisen kielikartaston ohessa tarvitaan tuollaisia suppeakohteisia, tiheäpisteisempiä paikalliskartastoja, joissa voivat päästä näkyviin monet tieteellisesti tärkeät mutta suurta kenttää silmällä pitävään kartastoon mahtumattomat yksityiskohdat.

Véghin teos on uusi näyte siitä Unkarin kielitieteellisen tutkimus- ja julkaisutoiminnan vilkastumisesta, josta aivan viime vuosina on voitu havaita lukuisia muitakin merkkejä. Ainakin murrekartastoalalla unkari-laiset ovat jo ratkaisevasti sivuuttamassa meikäläisten tähänastiset saavutukset.

L. H.